

Az Európai Bíróság közösségi jog primátusát megalapozó döntései és a tagállami alkotmánybíróságok szuverenista határozatai az európai integrációs folyamat előrehaladásának tükrében

„Navigare necesse est, ...”

Cnaeus Pompeius Magnus római hadvezér

Bevezetés

A közösségi jog elsőbbsége azon az elgondoláson alapul, hogy ha az uniós jog valamely aspektusa és egy uniós tagállam joga között összeütközés merül fel, akkor a tagállam nemzeti jogával szemben az EU joga lesz az irányadó, a követésre alkalmas, útmutatást nyújtó egyedi jogrend, amely az uniós tagországok jogrendszerét alkotja. Ezen elv legfőbb indoka – és szükségessége – általánosan azzal az érveléssel látható be, hogy ha a tagállamok egyszerűen megengedhetnék, hogy a saját nemzeti jogszabályaik elsőbbséget élvezzenek az elsődleges vagy másodlagos uniós jogszabályokkal szemben, akkor az idővel széjjel feszítené az Európai Unió, mint gazdasági-politikai közösség jogi és működési kereteit.

Ugyanakkor – hívja fel a figyelmet Trócsányi László¹ jogtudós-politikus egy értelmező esszéjében – maga az európai integráció a tagállamok alkotmányának köszönheti létét, ami azt jelenti, hogy a Szerződések elfogadására, illetve azok módosítására mindig a tagállamok akaratából kerül sor. Ebből következően ami a tagállami jog és a közösségi jog viszonyát illeti, ez a reláció nem kínál egyértelmű helyzetet, és a tagállamok többségének nem áll szándékában – így Magyarországnak sem –, hogy nemzeti alkotmányát alárendelje a közösségi jognak. A tagállamok nemzeti identitásának, másrészt a közös alkotmányos hagyományoknak a tiszteletben tartása nélkülözhetetlen eleme a tagállamok európai szintű együttműködésének.²

---

¹ Trócsányi László (2023. 01. 07.): *Tagállami szuverenitás az unióban* (magyarnemzet.hu) <https://magyarnemzet.hu/velemeney/2023/01/tagallami-szuverenitas-az-unioban>

² Trócsányi László (2017): *Az uniós jog elsőbbségének korlátai és az alkotmányos identitás* (ABSz, 2017/1., pp. 99-102.)

A kérdés megértéséhez fontos az európai integráció történetének főbb fejlődési tendenciáit is ismerni. Az Európai Unió, illetve jogelődjei a kormányközi jelleg helyett/mellett egyre inkább a szupranacionalitás (nemzetek felettség) felé tolták el az intézmények működését, és a közösség a gazdasági mellett egyre inkább politikai jellegűvé is vált. Az Európai Unió Bíróságának újabb gyakorlata már erősen szupranacionális jelleggel, nem is vesz tudomást arról, hogy a nemzeti alkotmányok vetették meg az egyes európai intézmények működési kereteit. Ugyanakkor ma azt is látjuk, hogy az európai polgárok már szinte nem, vagy csak alig – és közvetett módon – gyakorolhatnak kontrollt az egyre markánsabban politikai alapú integráció belső működési mechanizmusai felett.

A közösségi jog elsőbbsége, mint alapelv mai alkotmányjogi kritikája a jogásztársadalom felfogásában és a tagállami alkotmánybíróságok gyakorlatában ugyanakkor azt jelzi, hogy az elmúlt évtizedekben az alkotmányos önazonosság, illetve a szuverenitás eszméje egyre inkább kihívásként jelentkezik a minél föderálisabb – és politikusabb – európai integrációt támogató politikusok és jogászok megközelítésével szemben, és ez a szakmai – és nem kis részben sokszor közéleti, aktuálpolitikai természetű vita – egyre nyitottabbá, ugyanakkor mind nagyobb jelentőségűvé is válik.

Az Európai Unió Bíróságának irányadó döntései

Amint az előzőekben utaltunk rá, az európai uniós jog (vagy más néven közösségi jog) primátusa egy olyan fontos jogelv, amely az európai uniós jog elsőbbségét biztosítja az egyes tagállamok ellentétes irányú nemzeti jogszabályaival szemben.

Ez az alapelv az Európai Unió Bíróságának értelmezéséből, eddigi gyakorlatából ered, miután a testület kimondta, hogy az európai jog elsőbbséget élvez minden ellentétes nemzeti joggal szemben, és ez a primátus fennáll a tagállamok alkotmányaival (vagyis az adott államot meghatározó és irányító főbb elvekkkel és precedensekkel) szemben is.³ Az Európai Bíróság álláspontja alapján a nemzeti bíróságoknak és köztisztviselőknek a tárgyi jog szintjén minden olyan norma (*norma agendi*) alkalmazását el kell hagyniuk a tagállami

---

<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/3377842>

³ Matej Avbelj (2011): *Supremacy or Primacy of EU Law—(Why) Does it Matter?* (European Law Journal, 2011, 17. köt., pp. 744-763.)

gyakorlatban, amely az érintett jogszabályok részeként – az értelmezés szerint – nem felelnek meg a közösségi jognak.

Az alapelv gyakorlatát a Bíróság 1963. február 5-i Van Gend & Loos határozata vetette meg, amely döntésben a testület első ízben tette egyértelművé az Európai Közösségek (az Európai Unió jogelődjé) jogának autonómiáját, egyben először vált döntési alapelvvé a közösségi jog elsőbbsége közvetlen ítélkezési gyakorlat révén. Az ügy abból indult ki, hogy a Benelux-országok egy vegyi anyagot magasabb vámterhekkel járó vámkategóriába soroltak át. A holland Tariefcommissie, mint igazságügyi szerv előzetes kérdéseket tett fel a Van Gend en Loos forgalmazó cég és a holland adóhatóság (Nederlandse Administratie der Belastingen) közötti vitában. Az Európai Bíróság úgy ítélte meg,⁴ hogy a tagállami döntés megsértette a Szerződés azon rendelkezését, amely előírja a tagállamoknak, hogy fokozatosan csökkentsék az egymás közötti vámokat. A Bíróság azt is kimondta, hogy az EGK-hoz való csatlakozással az egyes tagállamok elfogadták szuverenitásuk, önállóságuk korlátozását. A határozat azt is világossá tette, hogy a tagországok polgárainak immár lehetőségük van a Szerződésekre hivatkozni a saját jogaik bíróság előtti érvényesítésekor. Ezt az alapelvet a belső jogban a közösségi jogrend közvetlen hatályának nevezik,⁵ amely tehát a másodlagos jogot alkotó közösségi jogi aktusokra vonatkozik.

Erre a döntésre alapozott a Bíróság 1964. július 15-i Costa/ENEL-határozata,⁶ amelyben a testület megállapította a közösségi jog abszolút elsőbbségét a nemzeti jogrendszerekkel szemben. Ez a határozat már kifejezetten a közösségi jog (mai szóhasználattal: uniós jog) alkalmazásának úgynevezett elsőbbségét indokolta.

Az Európai Bíróság a Costa/ENEL-határozatban⁷ a következőket állapította meg: „Eltérően a szokásos nemzetközi szerződésektől, az EGK-Szerződés saját jogrendet hozott létre, amely hatálybalépésekor beépült a tagállamok jogrendjébe [...]. Valójában egy valódi [...] szuverén jogokkal felruházott közösség létrehozásával a tagállamok – jóllehet korlátozott területen – korlátozták szuverenitási jogukat, és olyan jogrendszert hoztak létre, amely

---

⁴ A Bíróság 1963. február 5-i ítélete (2023. 08. 31-i megtekintés, az EUR-Lex közszolgálati honlapon) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A61962CJ0026>

⁵ The direct effect of European Union law (2023. 08. 31-i megtekintés, az EUR-Lex közszolgálati honlapon, angol nyelven)

⁶ A Bíróság 1964. július 15-i ítélete (2023. 08. 31-i megtekintés, az EUR-Lex közszolgálati honlapon) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61964CJ0006>

⁷ Uo.

kötelező érvényű állampolgáraikra és önmagukra nézve. A közösségi jog rendelkezéseinek a tagállamok jogába való beépítése és [...] a Szerződés betűje és szelleme azt jelenti, hogy az államok utólag nem hivatkozhatnak egyoldalú intézkedésekre az általuk elfogadott jogrenddel szemben. [...] Az ilyen intézkedések tehát nem zárják ki a közösségi jogrend alkalmazhatóságát. Mert veszélybe sodorná a Szerződés 5. cikkének (2) bekezdésében felsorolt célok elérését [ma EUSZ 4. cikk (3) bekezdés 3. albekezdés], és [...] diszkriminációhoz vezetne, ha a későbbi nemzeti jogszabályoktól függően a közösségi jog tagállamról tagállamra eltérő érvényű lenne”.

A határozat által egyértelműsíteni kívánt elsőbbségi elv kapcsán ugyanakkor később sokan hangsúlyozták, hogy itt nem hierarchikus értelemben vett elsőbbségről van szó, hanem az uniós jogrendszer és az uniós cselekvési körök szétválasztásának mérlegelésén alapul.⁸

Később, a 2004. január 13-i ítéletében⁹ (C-453/00. sz. Kühne & Heitz NV) az Európai Bíróság a gyakorlatot továbbfejlesztve, újabb fontos feltételeket állapított meg arról, hogy az uniós joggal semmilyen kapcsolatban nem álló tényekre továbbra is vonatkozhatnak olyan tagállami rendelkezések, amelyek egyébként elsőbbséget élveznének az alkalmazásban. Az uniós jog alkalmazásának elsőbbsége viszont nem terjed ki olyan közigazgatási aktusokra, amelyek konkrét, egyedi határozatokat tartalmaznak. Ezeket a nemzeti jog rendelkezései szerint lehet hatályon kívül helyezni.

A nemzeti alkotmánybíróságok „válasza” a közösségi és tagállami jog viszonyáról

A tagállami, nemzeti bíróságok többsége általánosságban elismerte és elfogadta a közösségi jog elsődlegességét, mint fontos elvet, azonban ez alól régóta kivételnek tekintették azt, hogy az európai, közösségi jog megelőzheti egy adott tagállam alkotmányát.¹⁰ Vagyis mindazon legmagasabb szintű szabályt, amelyek meghatározzák az állam formáját, annak intézményeit és működése kereteit, továbbá az államhatalom és állampolgárok viszonyát, alapvető jogait és kötelezettségeit. Ennek eredményeként a nemzeti alkotmánybíróságok

---

⁸ Tizziano Antonio – Adam Roberto (2019): *Lineamenti del diritto dell'Unione europea* (Quinta, Torino, Giappichelli, 2019, pp. 193-204.)

⁹ A Bíróság 2004. január 13-i ítélete (2023. 08. 31-i megtekintés, az EUR-Lex közszolgálati honlapon) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=eccli%3AECLI%3AEU%3AC%3A2004%3A17>

¹⁰ Paul Craig – Grainne De Burca (2015): *EU Law: Text, Cases and Materials* (Oxford University Press, Oxford, 2015, p. 266.)

fenntartották a jogot arra is, hogy felülvizsgálják az uniós jognak a nemzeti alkotmányos sajátosságokkal való összhangját.¹¹

A közösségi jog és a nemzeti jog viszonylatában, illetve ezek konfliktusának kezelésében az a gyakorlat alakult ki, hogy egyes tagállamok előírják a nemzeti és az uniós jog ellentmondása esetén, hogy a vitatott, bizonytalan jogalkalmazási helyzetben a nemzeti bíróságoknak és az érintett állam köztisztviselőinek kvázi fel kell függeszteniük a nemzeti jog alkalmazását.¹² Ez azt is jelenti, hogy az adott kérdést, tisztázandó problémát a tagállami alkotmánybírósághoz kell benyújtaniuk, és a további érdemi döntés előtt meg kell várniuk annak döntését. Megfelelő döntés esetén pedig a bíróságok automatikusan kötelesek a nemzeti jogot alkalmazni. Ez a gyakorlat szervesen és szorosan hozzátartozik a bíróságok, mint jogalkalmazó hatóságok igazságszolgáltatási tevékenységéhez, és kiteljesíti a jogalkalmazásuk anyagi és intézményi tartalmát.

Az 1970-es években a Német Szövetségi Köztársaság Alkotmánybírósága a közösségi joggal való megfelelés vizsgálatát, és annak nemzeti szintű alkalmazhatóságát az Alaptörvényből (Grundgesetz) következően szükséges alapjogvédelem alapján tette eldönthető jogi kérdéssé (ezt az elvet alapozzák meg a testület híres Solange I. és Solange II. döntései).¹³

Itt fontos megjegyezni, hogy a német Szövetségi Alkotmánybíróság mindig is óvatosan közelítette az integrációs ügyek kérdését, és bár tett korábban határozott megállapításokat, az európai, közösségi intézmények felé esetlegesen jogi hátrányok (vagy „fenyegetések”) kilátásba helyezésével, később a testület sokszor visszakozott a saját korábbi kijelentéseitől, Ahogyan pedig a német Alkotmánybíróság kihátrált az ún. alapjogvédelmi kontrollból, és bevezette helyette az *ultra vires*t (hivatali hatáskör-túllépés elve), ugyanúgy lassan elhagyta az *ultra vires* fogalmát is, és áttért az identitáskontrollra.¹⁴

---

¹¹ Uo.

¹² Václav Stehlik (2012): *Interim measures before national courts in the context of EU and Czech law* (Incorporated Council of Law Reporting, 2012, 12. köt. pp. 8-10.)
<https://intapi.sciendo.com/pdf/10.1515/iclr-2016-0084>

¹³ Chronowski Nóra – Vincze Attila (2017): *Alapjogvédelem, szuverenitás, alkotmányos önazonosság: az uniós jog érvényesülésének új határai?* In: *Szuverenitás és államiság az Európai Unióban* (ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, Magyarország, 2017, pp. 93-126.)

http://real.mtak.hu/83674/1/Chronowski-Szuverinitas_READER.pdf

¹⁴ Uo.

Az előbbiekben említett Solange II. ügy kapcsán a német Alkotmánybíróság megállapította, hogy mindaddig, amíg (németül: *solange*) az uniós jog az alapvető jogok védelmének olyan szintjét biztosítja, amely lényegileg összhangban áll a német alkotmány által biztosított védelemmel, a továbbiakban nem vizsgálja felül az egyes uniós jogi aktusokat a nemzeti alkotmány, vagyis az Alaptörvény fényében.

1993 októberében a Német Szövetségi Alkotmánybíróság meghozta a híres Maastricht-határozatot,¹⁵ amely kimondta, hogy a Szövetségi Alkotmánybíróság, nem pedig az Európai Bíróság fogja a jövőben eldönteni azt, hogy hol vannak az európai hatáskörgyakorlás határai, legalábbis Németország tekintetében. A karlsruhei székhelyű testület egyrészt megerősítette a Maastrichti Szerződés alkotmányosságát, másrészt viszont a határozat olyan fontos kijelentéseket is tartalmaz, amelyek akkor nagy feltűnést keltettek a frissen (1993-ban) létrejövő Európai Unióban. Ezek közül a legfontosabb az a kijelentés, hogy „a Szövetségi Alkotmánybíróság megvizsgálja, hogy az európai intézmények és szervek jogi aktusai a rájuk ruházott szuverén jogkörön belül vannak-e, vagy meghaladják-e azokat”. A döntés egy másik fontos eleme, hogy az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Unió azon jogi aktusai, amelyek túllépik a Szerződésekben meghatározott hatásköröket, azok – a német szövetségi testület értelmezésében – nem lesznek jogilag kötelező erejűek Németországban.

A Cseh Köztársaság Alkotmánybírósága által a II. cukorkvóta-ügyben meghozott (Pl. ÚS 50/04 sz.) 2006. március 8-i ítéletben a testület – elvi szinten – nem fogadta el az Európai Bíróság azon doktrínáját, amely a közösségi jog abszolút elsőbbségét írja elő.

A cseh Alkotmánybíróság így megerősítette az európai uniós hatáskörgyakorlással szemben támasztott elvi korlátokat, hozzátéve ugyanakkor, hogy ezen korlátoknak az átlépése (vagyis a nemzeti szuverenitás vagy a demokratikus jogállamiság sérelme az EU fellépésén keresztül) „nagyon valószínűtlen”. Rögzítette azonban azt is, hogy fenntartja hatáskörét a

---

¹⁵ A német Szövetségi Alkotmánybíróság 1993. október 12-i határozata az Európai Unióról szóló szerződésről (2023. 08. 31-i megtekintés, a Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe dokumentációs honlapon)

https://www.cvce.eu/en/obj/decision_by_the_german_federal_constitutional_court_on_the_treaty_on_european_union_12_october_1993-en-dd190145-960f-4e32-a26a-179b206455e2.html

másodlagos közösségi jogi aktusok közvetlen alkotmányossági felülvizsgálatára abban az esetben, ha az Európai Unió mégis ezen korlátok átlépésével gyakorolná hatásköreit.¹⁶

A nemzeti önállóság, a szuverenitás elengedhetetlenül fontos része, hogy a nemzeti (kartális és/vagy törvényekben létező) alkotmány, és az azon alapuló jogrendszer szorosan kötődik az adott államhoz és nemzetéhez. A 2000-es évek elején volt egy alkotmányozási kísérlet az Európai Unióban, amely folyamat a francia és holland népszavazások eredményeképpen 2005-ben világos kudarcot vallott; így csak egy nem ratifikált nemzetközi szerződés maradt, amelynek célja az Európai Unió egységes szerkezetbe foglalt alkotmánya lett volna.

A francia Alkotmánytanács 2004-es és 2007-es határozataiban világosan megerősítette, hogy a közösségi jog elsőbbsége nem érvényesül az Ötödik Francia Köztársaság alkotmányával szemben, és kimondta, hogy az alkotmány marad a francia belső jogrend csúcán. Ezzel pedig az Alkotmánytanács megerősítette azt az irányt vagy inkább elvárást, hogy az alkotmányjogi tisztázással hatni kell az uniós jog elsőbbsége kapcsán látszólag egymásnak ellentmondó nézetekre.¹⁷

Egy 2006-os határozata értelmében a francia Alkotmánytanács jogosult továbbra is felülbírálni minden olyan jogalkotási aktust, amely „nyilvánvalóan” ellentétben áll az általa átültetendő uniós irányelv pontosan meghatározott és feltétel nélküli rendelkezéseivel. Mindez részben hozzátartozik ahhoz a belső elváráshoz is, hogy az Alkotmánytanács a francia jogrendszerben hatékonyabban biztosítani tudja az alkotmányos elvek és szabályok tiszteletben tartását.¹⁸

A Litván Alkotmánybíróság 2006. március 14-i 17/02-24/02-06/03-22/04 sz. határozata¹⁹ értelmében az uniós jog elsőbbséget élvez a litván parlament szokásos jogi aktusai felett,

---

¹⁶ Fazekas Flóra (2009): *A közösségi jog elsőbbsége a cseh Alkotmánybíróság ítélkezési gyakorlatában* (EJ, 2009/5., pp. 34-44.)

<https://szakikkadatbazis.hu/doc/7779442>

¹⁷ Trócsányi László (2017): *Az uniós jog elsőbbségének korlátai és az alkotmányos identitás* (ABSz, 2017/1., pp. 99-102.)

<https://szakikkadatbazis.hu/doc/3377842>

¹⁸ Uo.

¹⁹ A Litván Alkotmánybíróság 2006. március 14-i 17/02-24/02-06/03-22/04 sz. döntése (a Litván Köztársaság Alkotmánybíróságának hivatalos honlapján, angol nyelven)

https://lrkt.lt/data/public/uploads/2015/08/2006-03-14_sb_3-05_decision.pdf

de nem a litván alkotmány felett. Ha az Alkotmánybíróság az uniós jogot az alkotmánnyal ellentétesnek találja, a korábbi jog elveszti közvetlen hatályát, és alkalmazhatatlan marad.

Az előbb említett döntéseken túlmutatóan, növekvő feszültséget és tenziót eredményezhet a nemzeti alkotmánybíróságok és az Európai Bíróság között, hogy például 2021. október 7-én, amikor a Lengyel Alkotmánybíróság határozatot hozott a K 3/21. sz. ügyben, a bírói testület elutasította az uniós jog elsőbbségét a lengyel jogrend bizonyos területein.

A lengyel gyakorlat azonban nem előzmény nélküli, miután a Lengyel Alkotmánybíróság már a 2005. május 11-i K 18/04. sz. ítéletében elvetette az európai uniós jog elsőbbségének gondolatát az ítélkezési gyakorlatban, megjegyezve ugyanakkor, hogy a lengyel alkotmány 91. § 3. pontja általában jogalkotási lehetőséget biztosít a nemzetközi szervezetek számára, hogy felülírhatják a lengyel törvényeket. Az ilyen törvényekbe ütköző jog elsőbbséget élvez, ha az összhangban van a nemzetközi szervezet létrehozó szerződés szövegével. A megerősített nemzetközi egyezmény akkor is felülírhatja a törvényeket, ha a törvény az alkotmány 91. § 2. pontja alapján a nemzetközi megállapodással nem egyeztethető össze.²⁰ A 2021-es döntés előzményeként, az Európai Unió Bírósága és Lengyelország közötti jogi-intézményi konfliktus 2021 márciusában jutott eszkalálódási pontra, amikor az Európai Bíróság Nagykamarája meghozta ítéletét a C-824/18. sz. ügyben a Lengyel Legfelsőbb Bíróság bíráinak korábbi kinevezéséről.²¹

A Lengyel Alkotmánybíróság a 2021. október 7-én említett K 3/21. határozata kimondta, hogy az uniós szerződések egyes rendelkezései és egyes uniós bírósági határozatok ellentétesek Lengyelország legmagasabb törvényével, az alkotmánnyal. A bírák többségi döntésükben azt is kimondták, hogy az ország uniós tagságából még nem következik annak biztosítása, hogy az uniós bíróságok számára átadták volna a legfelsőbb jogi felhatalmazást, és hogy Lengyelország szuverenitását nem helyezték át az Európai Unióra. A döntés egyben deklarálta azt is, hogy Lengyelországban egyetlen állami hatóság sem járul hozzá a saját hatáskörének külső korlátozásához. Ez azon a fontos alapelven nyugszik, hogy lengyel joghatóság alatt a lengyel alkotmánynak elsőbbsége van bármely más jogrenddel, illetve

---

²⁰ Marta Lasek-Markey (2021. 10. 21.): *Poland's Constitutional Tribunal on the status of EU law: The Polish government got all the answers it needed from a court it controls* (europeanlawblog.eu) <https://europeanlawblog.eu/2021/10/21/polands-constitutional-tribunal-on-the-status-of-eu-law-the-polish-government-got-all-the-answers-it-needed-from-a-court-it-controls/>

²¹ Uo.

jogszabállyal szemben, ebből következően az uniós joggal szemben is. Az átruházott, azaz uniós hatásköröket (az ezekhez kapcsolódó *ultra vires* jogi aktusokkal) és a fenntartott, kizárólagosan tagállami, nemzeti hatásköröket világosan el kell választani egymástól a határozat értelmében.²²

A Lengyel Alkotmánybíróság gyakorlata összességében világossá teszi, hogy a közösségi jog nem írhatja felül a lengyel alkotmányt, vagyis az uniós jog és a nemzeti alkotmány ilyen konfliktusaiban az alkotmány érvényesül. Ennek elve és gyakorlata biztosít alapot ahhoz, hogy Lengyelországnak ezután jogában áll szuverén döntést hoznia arról, hogy miként is kell feloldani az uniós jog és a nemzeti alkotmány közötti ellentétet.

Záró gondolatok

Az új évezredben további tizenhárom európai állam csatlakozott az Európai Unióhoz, és egy régi tagország (az egyébként kartális alkotmánnyal nem rendelkező Egyesült Királyság) hagyta el az uniós közösséget. A közösségi jognak való megfelelés érdekében a csatlakozó országok bizonyos változtatásokat eszközöltek alkotmányaikban, illetve jogrendszerükben, és a régóta szokásos európai jogi gyakorlatot, annak számos fontos elvét bevezették az uniós jog értelmezésébe.

Ugyanakkor a mind erősebben megmutatkozó nemzetállami igény nyomán, a tagországok alkotmányaiban lefektetett legfontosabb alapelvek hatékony védelme – és a tagországok elidegeníthetetlen szuverenitásának megőrzése – érdekében fokozatosan kialakult az ún. ellenkorlátok doktrínája,²³ amely fontos „értékkodifikáció” keretében egyes régi és újabb tagállamok alkotmánybíróságai mára fokozatosan „választ” építettek ki az Európai Bíróság fennálló gyakorlatára a közösségi jog primátusa kérdésében.

Ennek a hosszú évtizedek óta tartó változásnak áll a középpontjában – a tagállami önállóság fő központi elemeként – a szuverenitás, mint lényegi fogalom, amely a legfelsőbb legitim

---

²² Blutman László (2022): *Az uniós jog elsőbbsége: alkotmánybíróságok lázadása* (Közjogi Szemle, 2022/1., pp. 1-10.)

https://orac.hu/Blutman_Laszlo_az_unios_jog_elsobbsege_alkotmanybirosagok_lazadasa

²³ Yuxin Sun (2023): *On the Relationship between EU Law and Member State Law: From the Principle of Primacy to the Doctrine of Counter-limits – The Czech Republic as an Example* (Journal of Education, Humanities and Social Sciences, 2023, 8. köt., pp. 44-49.)

<https://drpress.org/ojs/index.php/EHSS/article/view/4222>

hatalmat jelöli az Európai Unió közösségét, annak Szerződéseit, intézményi keretrendszerét konstituáló egyes nemzetállamok felett.

Ehhez a folyamathoz – a politikai mellett – jogi-szakmai bátorság kell a tagállami, nemzeti intézményi oldalról, kiteljesítve azt a fontos feladatot, hogy a tagállami alkotmánybíróságok az uniós joggal való konfliktusokban is a legfőbb normának számító alkotmány tényleges elsőbbségének biztosításáért felelősek. Végző soron pedig ezek a vállalt konfliktusok – az egymással összekapcsolódó, ugyanakkor párhuzamos jogi rezsimek tisztázódó intézményi-alkotmányos viszonyai – határozzák meg a jövő Európai Unióját is.